

Cumhuriyet'in
Bilim Öyküsünün Yazarı

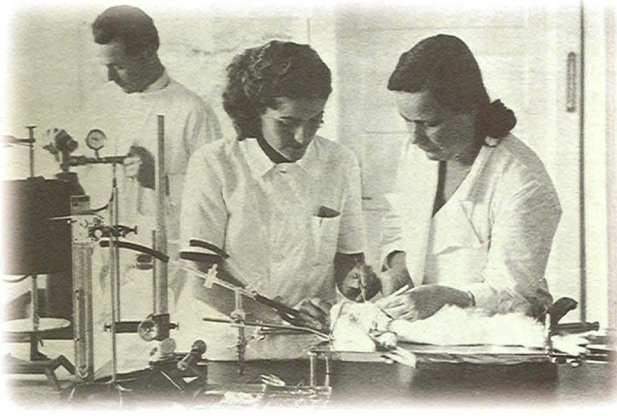
Atatürk

Bir toplumu çağdaş yapan özellikler nelerdir? Bu soru üzerinde düşünenler bu özelliklerin başında bilime inanmayı ve ona bağlanmayı gösteriyorlar. Doğrudur; bilimsel gerçeklere inanmayan, bilimin gösterdiği yolda ilerlemeyen toplumlara çağdaş denemez. Bu yönden çağdaş toplumu oluşturan insanlar akıllarını özgürce kullanırlar. Bir düşünceye körü körüne saplanıp kalmazlar. Daha doğrusu bilimi kendilerine kılavuz alırlar.

Cumhuriyet'imizin kurucusu Atatürk'ün de en büyük özlemi çağdaş bir Türk toplumu kurabilmektir. Kurtuluş Savaşımız zaferle sonuçlanıp, ulusal bağımsızlık ve özgürlüğümüze kavuştuktan sonra, Atatürk yeni bir savaş daha başlattı. Bu, bilimi kendine kılavuz olarak seçmiş, çağdaş bir Türk toplumu yaratma savaşıydı.

Nitekim, Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek için, siyasal, kültürel, toplumsal alanlarda bir dizi yenileştirme atılımları yapıldı. Neler mi yapıldı?

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Kimya Bölümü araştırmacıları, laboratuvar çalışmasında bulunuyorlar (1938).

Sultanlık kaldırıldı, Cumhuriyet ilan edildi. Halifelik, şeriat mahkemeleri kaldırıldı. Medeni Kanun, Ceza Kanunu, herkesin inançta özgür olması yönetimin dinden bağımsızlığı (laiklik) kabul edildi. Hutbe ve dualar ile ezan Türkçeleştirildi; ardından tarikatlar kaldırılıp, tekke ve zaviyeler kapatıldı; kadın hakları tanındı, şapka ve kıyafet kanunu çıkartıldı, takvim, saat ve ölçülerde değişiklik yapıldı, soyadı kanunu kabul edildi. Eğitim ve öğretimde yenilikler yapıldı; Latin harfleri kabul edildi. Millet Mektepleri, Halkevleri, Köy Öğretmen Okulları açıldı. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu kuruldu.

İşte, bu atılımların tümüne Atatürk devrimleri dendi. Devrimlerin amacı, Türkiye Cumhuriyeti'ni, ülkesi ve ulusuyla çağdaş bir toplum katına çıkarmaktı. Bunun da baş koşulu, bilime bağlı kalmak, onun gösterdiği yoldan ayrılmamaktı.

Ata'mız şöyle diyordu: "Ulusumuzun siyasal, toplumsal yaşamında, düşünce eğitiminde önderimiz bilim ve teknik olacaktır." Akılcı düşünceye, bilim ve teknolojiye çok önem verirdi Atatürk. Yaşamda her alanda başarılı olmamızı bilime bağlılıkta görürdü. Bunu şöyle vurgulamıştı: "Dünyada her şey için, uygarlık için, hayat için, başarı için en hakiki yol gösterici bilimdir, tekniktir." Bilim ve tekniğin dışında bir kılavuz ya da yol gösterici aramayı da en büyük aymazlık sayardı Atatürk.

Bir ulus için geleneklerine sıkı sıkıya bağlı kalıp gelişmelere tepki göstermeyi de en büyük tehlike olarak görmüştü Atatürk. Bir konuşmasında bunu şöyle belirtiyor: "Bir başka çağdan kalma törelerinizde, alışkanlıklarınızda direnirseniz, cüzzamlılar, paryalar gibi tek başınıza kalakalırsınız. Benliğinize bağlı kalın;

ama gelişmiş uluslar için gerekli olan şeyleri Batı'dan almasını bilin. Yoksa, bilim ve yeni düşünceler sizi bir lokmada yiyip bitirebilirler."

Aydınlanma Yolunda Türkiye
Ulusal Bağımsızlık Savaşı başarıyla sonuçlanmış, devrimler yapılmıştır. Ama daha yapılacak işler vardır; Türkiye'yi, çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek gerekir. Bu da bilimin ışığında yapılacak çalışmalarla gerçekleşir.

"Uygarlıktan, bilimden ve teknolojiden kuvvet alıp, ona göre yürüyoruz" diyen Ata'mız, aydınlanma yolunda iki önemli kurum oluşturur. Bu kurumlardan biri Türk Dil Kurumu'dur. Kurum, "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" adıyla 12 Temmuz 1932'de kurulur.

Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini ortaya çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmek bu Kurum'un amacıdır. İkinci kurum Türk Tarih Kurumu'dur. "Tarih yazmak tarih yapmak kadar önemlidir, yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen gerçek insanlığı şaşırtacak bir durum alır." diyen Atatürk bu düşünceyi yaşama geçirmek için, Türk Tarih Kurumu'nu, 15 Nisan 1931'de kurar. Türk ulusunun büyüklüğüne ve üstün uygarlık yeteneklerine içten inanmıştır Atatürk. Ulusunu, uygar ulusların düzeyine çıkarmak için dilini olduğu gibi tarihini de bilmesi ve bunun için de onu ilk kaynaklardan kendisinin araştırarak öğrenmesi gerektiğini söylüyordu. Ata'mız, yaşamının son günlerine değin bu kurumların çalışmalarına önderlik etti, çalışma planlarını kendisi çizdi. Kısacası Türk ve Türkiye tarihini aydınlatacak araştırmacılara, yol gösterici nitelikte çalışmalara hep destek verdi.

Eğitim ve öğretim alanlarındaki gelişmeleri bilimsel bir yörüngeye oturttu Atatürk. 1933 yılında Dâr-ül-Fünûn kapatıldı. Bunun yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu. Dâr-ül-Fünûn Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulmuştu; bilimler kapısı anlamına gelmekteydi ve Avrupa'da, özellikle de İtalya, Fransa ve Almanya'da ortaçağdan beri yüksekokullar için kullanılan bir sözcüğün Osmanlıca karşılığıydı. Ama Dâr-ül-Fünûn, o çağın üniversitelerine pek uymuyordu. Dini temellere dayanan medreselerden tek farkı, doğa bilimleri ile ilgili birkaç genel ders verilmesiydi. Ama üniversite denildiğinde akla bilimleri, bilimsel düşünce yöntemlerini öğreten bir kurum gelmeliydi. Üniversite adını alan bir kurum, bilimsel bir tutum, bilimsel bir düşünce ortaya koymalıydı.

İşte bu amaçla, Dâr-ül-Fünûn kapatılıp yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu. Bu, Türkiye'deki eğitim-öğretim ve araştırmaların çağdaş düzeye ulaşmasında atılan ilk önemli adımdı. Ülkemizde modern anlamda bilim eğitimi İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşuyla başladı. İstanbul Üniversitesi, Beyazıt meydanındaki bir binanın giriş avlusunda düzenlenen bir törenle açıldı. Avlu, profesörler, politikacılar, gazetecilerle doluydu. Herkeste büyük bir heyecan vardı. Çünkü, Batı örneğine göre tasarlanan ilk Türk üniversitesiydi bu. Üniversiteye bağlı olarak, tıp, hukuk, kimya, matematik, zooloji, biyoloji, botanik gibi temel bilimler alanlarında fakülteler bulunmaktaydı.

Atatürk de üniversitenin açılmasından dolayı büyük bir sevinç duyuyordu. İstanbul Üniversitesi'nin öğretime açılması nedeniyle kendisine çekilen saygı ve bağlılık telgrafına verdiği yanıtta bu sevincini ve heyecanını şöyle dile getiriyor: "İstanbul Üniversitesi'nin açılmasından çok sevinç duydum. Bu yüksek bilim ocağında kıymetli profesörlerin elinde Türk çocuğunun üstün zekâ ve eşsiz kabiliyetinin çok büyük gelişmelere ulaşacağına eminim."

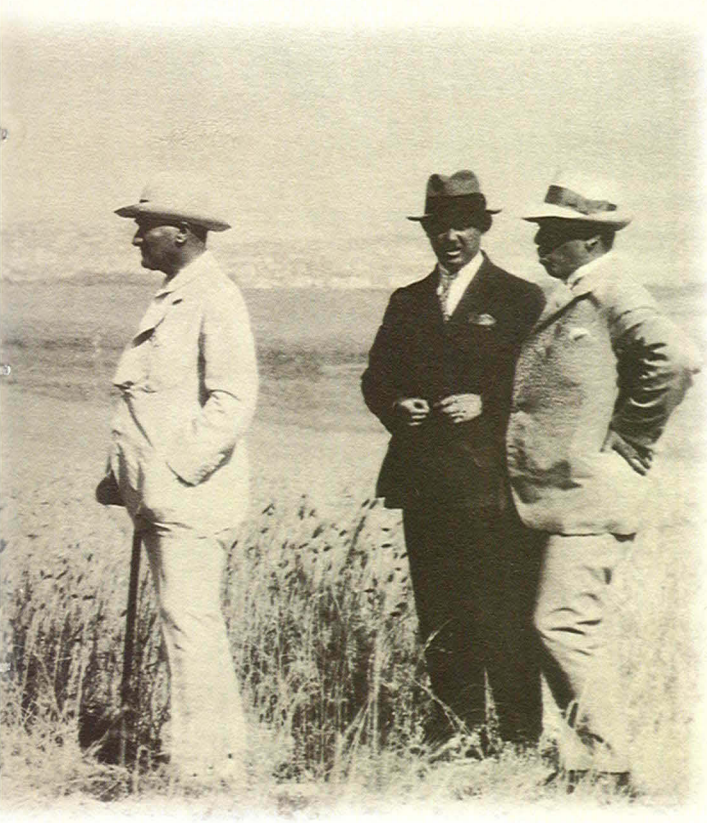
Bu arada Hitler'in baskılarından bunalan musevi bilim adamları Atatürk Türkiye'si'ne sığınmışlardı. Bu bilim adamları, İstanbul Üniversitesi'nde ders vermeye başladılar. Böylece, üniversitede Dar-ül-Fünûn'dan gelen öğretim kadrolarının yanı sıra, Cumhuriyet'in kurulmasıyla Avrupa'ya giden, oldukça iyi koşullarda eğitim gören genç bilim adamları

ve ülkemize sığınan yabancı bilim adamları, genç Cumhuriyetimize yeni yeni bilim adamları yetiştireceklerdi.

Araştırmalarına özgürce devam edecekleri ortamı Türkiye'de bulan musevi bilim adamları, daha sonra değişik üniversitelerde araştırma ve çalışmalarını sürdürdüler. Bu üniversitelerden biri de 9 Ocak 1936'da kurulan Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ydi.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında her alanda büyük sıkıntılar yaşanmaktaydı. Bu durum sağlık alanında da geçerliydi. Sıtma, verem, frengi gibi hastalıklar insanların ölümüne yol açmaktaydı. Buna

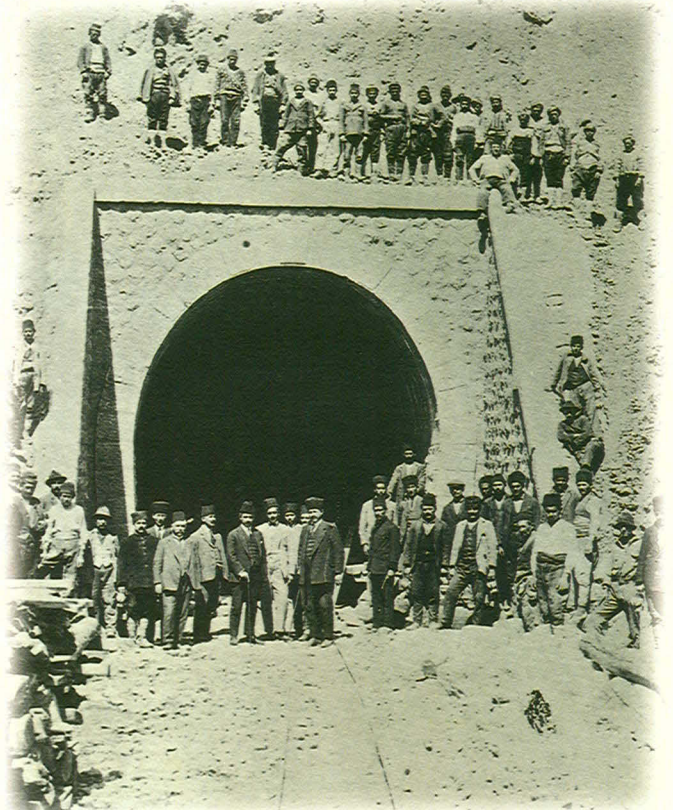
Gözlemevi'nde çalışmalarını sürdüren bir profesör de enstitünün başına getirilmişti. Ayrıca Rasathane-i Amire adıyla çalışmalar yapan rasathane Kandilli Rasathanesi adını alarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştı. 1936'da da enstitü içinde küçük bir gözlemevi de kurulmuştu. Genç Cumhuriyetin genç gökbilimcileri de bilim dallarında çalışmalar yapmak üzere araştırmalarına bu enstitüde başlamışlardı.

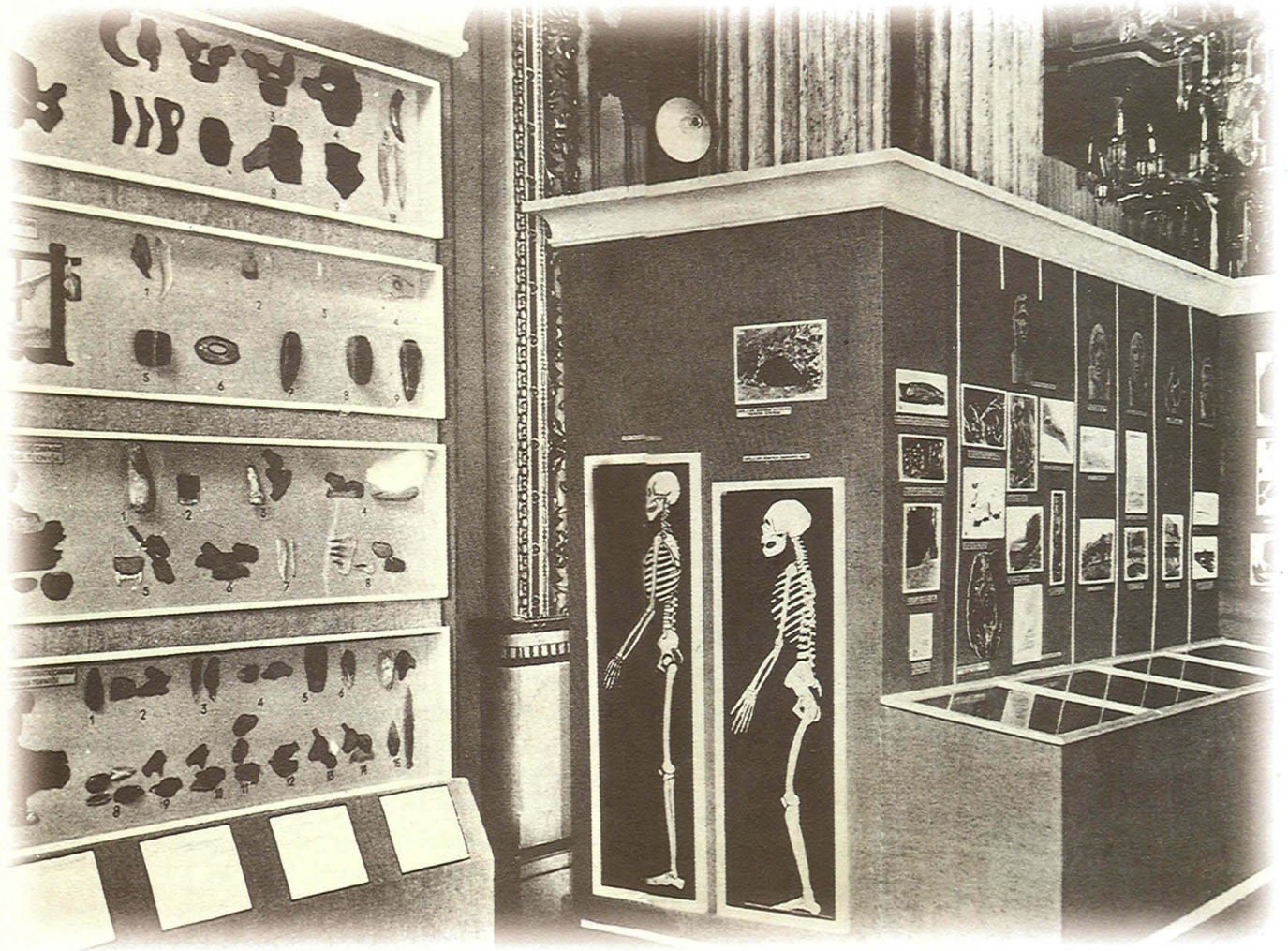
Çalışmalar yalnızca dil, tarih, eğitim ve gökbilim alanlarıyla sınırlı kalmamıştı. Ülkenin yeraltı zenginliklerinin de araştırılıp, değerlendirilmesini istemiştir Atatürk.

1935 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kurulur. Enstitünün kurulmasıyla birlikte çok sayıda öğrenci, jeoloji ve maden mühendisliği eğitimi için yurt dışına gönderilir. Atatürk bu konuya değinirken şöyle der: "... Madenlerimiz bizim başlıca döviz kaynağımız olduğu için de yüksek ilginizi çekmek isterim. Artvin civarında bakır madenlerinden birinin işlemeye başlamasından memnun olduk. Ergani bakır madeninin işlemeye başlamasının ülkeye önemli bir yarar getireceği inancındayız. Yine ülke için pek önemli bulduğumuz diğer bir sorun, kömür bölgelerinin rasyonel olarak işletilmesidir. Üzerinde durduğumuz önlemlerin ivedi sonuç vermesini dilerim."

karşılık sağlık personeli sayısı çok azdı. Ama Atatürk ve arkadaşları bu konuda da gerekeni yaptılar. Günümüzün sağlık bakanlığı ayarında bir bakanlık daha Cumhuriyet ilan edilmeden önce 3 Mayıs 1920'de kuruldu. O dönemde, dünyanın pek çok ülkesinde henüz böyle bir bakanlığın olmaması Atatürk'ün öngörüsünü ve sağlığa verdiği önemi göstermektedir. Yine 1928'de yürürlüğe giren ilaç yasası da bu önemin ve öngörünün göstergesidir. Cumhuriyetimizin ilk yıllarında gökbilime de ilgi gösterilmiş, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak Fen Fakültesi Astronomi Enstitüsü kurulmuştu. Berlin Potsdam

İkinci Türk Tarih Kurultayı sırasında Dolmabahçe Sarayında açılan Tarih Sergisi. Sergide Paleolitik ve Neolitik çağın parçaları sunulmuştur.

Bilimsel nitelikli çalışmalar birbirini izler. Denizbilimleri konusundaki araştırmalara yönelik olarak İstanbul'da Baltalimanı'nda, 1933 yılında bir balıkçılık okulu kurulur. Bu okulda da Almanya'da eğitim görmüş araştırmacılar çalışır.

Genç Cumhuriyetin önemli amaçlarından biri de "ülkeyi demir ağlarla örmek"tir. Çünkü ülkenin önemli sorunlarından biridir ulaşım. Ancak yetişmiş mühendis yok denecek kadar azdır. Bu nedenle demiryolu ve köprü yapımındaki projelerde bir yandan yabancı mühendisler çalıştırılır, bir yandan da gereksinim duyulan mühendisleri yetiştirmek için, 19 Mayıs 1928'de kurulan Yüksek Mühendis Mektebi'ne öğrenci gelmesini sağlayacak özendirici önlemler alınır. Mühendis Mektebi daha sonra, 12 Temmuz 1944'te, İstanbul Teknik Üniversitesi olacaktır. Ayrıca Yıldız Teknik Okulu ve Robert Kolej'de de mühendislik eğitimi verilecektir. Bu konuda da Atamız o günleri şöyle anlatıyor: "Demiryolları bir ülkeyi uygarlık ve refah ışıkları ile aydınlatan kutsal bir meşaledir. Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak önemle

üzerinde durduğum demiryolları inşaat politikamız, amaçlarına ulaşmak için durmadan başarı ile uygulanmaktadır..."

Atatürk, bilimin kılavuzluğunda ülke sorunlarını bir bütün olarak ele almıştır. Tarım sorunları da bunların başında gelir. Atatürk'e göre, ülkemiz bir tarım ülkesidir. Bizim başlıca güç ve gelir dayanağımız topraktır. Ancak ülkemizin tarımsal alandaki gelişmesini sağlayacak bilimsel ve pratik güce ve bilgiye sahip yetkili uzmanlarımız çok azdır. Bu nedenle, tarımsal kuruluşumuzu, tarım okullarımızı, tarımsal çalışmalarımızı bilimsel kurallar içinde özünden düzenleyecek önlemlerin, gerçek uzmanlar yardımıyla alınmasına gerek vardır. Türkiye'de tarımsal teknolojinin devlet politikası olarak ele alınması 1924 yılında başlar. 1924-1933 yılları arasında da Ankara, Eskişehir, Adapazarı, Yeşilköy ve Adana'da ilk tarımsal araştırma kuruluşları ve 1933 yılında Ankara'da, Yüksek Ziraat Enstitüsü kurulur. Yüksek Ziraat Enstitüsü'nden yetişen mühendisler yurdun dört bir yanında tarımın geliştirilmesinde çaba sarfederler. Hayvancılık alanında da atılımlar yapılır. Hayvancılıkla ilgili

gerekli yasal önlemler alınır, ilgili kurumlar kurulur ve ıslah çalışmalarına başlanır.

Bir ülkenin kalkınması, ağdaşlaşması öncelikle insanın ağdaş bir düşünme gücünü kazanmasına bağlıdır. Bu gerçeğin ayırında olan Atatürk, ülkesinde okuma yazma bilmeyen bir tek vatandaşının kalmamasını istemektedir. Ayrıca, niversitelerin bütün yurt yüzeyine yayılmasını dile getirir sık sık: "Büyük devamız, en uygar ve en refaha kavuşmuş ülke olarak varlığımızı yükseltmektir... Bu girişimden başarı, ancak hukuki bir planla ve en verimli bir biçimde çalışmakla gerçekleşebilir. Bu nedenle, okuyup yazma bilmeyen tek vatandaş bırakmamak, ülkenin büyük kalkınma savaşının ve yeni yapısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, ülke davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, kuşaktan kuşağa yaşatacak, kişi ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa sürede sağlamak, Kültür Bakanlığı'nın üzerine aldığı büyük ve ağır görevler arasındadır. Belirttiğim ilkeleri, Türk gençliğinin beyninde ve ulusun bilincinde her zaman canlı tutmak,

niversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca görevdir..."

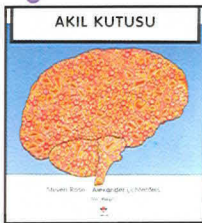

Atatürk, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ders dinliyor.

Buraya değin anlattıklarımız, verdiği Kurtuluş Savaşı'yla bağımsızlığını kazanan bir ulusun ağdaşlaşma yolunda yaptığı atılımlardan yalnızca birkaçıdır. Gerçekte daha birçok konuda, planlı, projeli çalışmalar yapılmıştır. Bu alışmalar sırasında bilime bağlı kalınmış ve bilim hep yol gösterici olmuştur. Kısacası bilimin kılavuzluğunda Türkiye'de köklü bir değişim gerçekleştirilmiştir. Bunu gerçekleştiren Atatürk'tür. Bizlere dşense, onun yolunda, hep değişim içinde, ama laiklikten, bilimden, ağdaşlıktan ödün vermeden yürümektir.

Glgn Akbaba

SÖZCÜK BULMACA

- Yanda yatay, dikey ve çapraz olarak gizlenmiş sözcükleri bulup örnekteki gibi işaretleysin.
- Bulmacanın bir kopyasını 25 Kasım 1999 tarihinde elimize geçecek biçimde adresimize postalayın.
- Bulmacanın çözümünü gönderenler arasında yapılacak kura sonucu 100 okurumuzu, TÜBİTAK ocuk Kitaplığı'ndan "Akıl Kutusu" adlı kitap bekliyor.

Adresimiz

Bilim ocuk Dergisi Sözcük Bulmaca
PK 156 Kavaklıdere - Ankara

Adı :.....Soyadı :.....

Okulu :.....Sınıfı :.....

Adres :.....

Telefon :.....

A	H	ř	N	V		E	D	K
T	R	Z	M	İ	L	İ	B	T
A	S	A	İ	A	Ğ	B	G	L
T	J	V	ř	F	P	İ	Ö	K
Ü	R	G	İ	T	B	Y	Z	İ
R	T	R	Ğ	Ü	İ	K	L	A
K	İ	A	E	J	H	R	E	L
R	ř	A	D	Ğ	A		M	Ö
F	A	K	Ü	L	T	E	Z	A

Sözcük Bulmaca'da Neler Gizli?

Bu kez Sözcük Bulmaca'da "GÖZLEM" dışında, "Atatürk" adlı yazıda sözü geçen yedi sözcük gizli.

Geçen Sayıda Kitap Kazananlar: Nihan ğrendil/Özgrcan İsmailoğulları/Gökhan Canaz/Fatih Arslan/Serkan Can/Başış Ozan Doğru/Börte Gürbüz/Arzu zkan/Başış imenioğlu/Burak Onuk/Özgür Tuna/Güneş ğc/Kani Eren/Ozlem Demircan/Anılcan Yalçın/Abdullah Beka/Duygu Calık/Uğur Yılmaz/Cansin zdoğan/Berk şenol/Onur şen/İsmail amn/ Nazım Kaytağoğlu/Selma Glen/Sedef zdemir/Mehmet Gargın/Bartuğ Kurukaya/Ali Kaya/Sevim Davay/mit Yavuz/Özgür Erbey/Turgay Kaan/Sanem Akça/Güldem Türk/Gülsen Ocak/Pınar Tzn/Salih Serdar Gcli/Emrah Kurt/Gülser zkeler/Talip Boysal/Evren Biner/Gülşah Mete/Meryem Topcu/Arkin obanı/Neriman Demirci/Mustafa Urtalı/Efe Köse/Akif Tunca Ak/Pınar Par/Pınar Karahan/Mustafa Yılmaz/Doğa Çorlu/Sena Karadumuş/Demet Arman/ř. Berk zgle/Regaip Uğur Ertem/Metin Kızıldağ/Seden Kılıç/Filiz Gürkan/mutcan atalıyrek/Gksenin Alas/H. Afra Karaca/ağla reden/Mehralı Halilli/Bra Günay/Era ıtak/Hayrettin Demirkıran/lk Ağcakaya/Sena Karadumanı/C. Ferat Buran/Ahmet Demir/Sıla zdemir/Erdi Ferik/Emre Dökmeci/Ibrahim Meriç/şeref Hancı/mut Baklaci/Ezgi Okay/Duygu zdemir/Hüseyin Epsel/Engin Başkaya/Pınar Kayhan/Olgu zdemir/Gizem Akınca/Mehmet Ali Say/Merve Hancı/Deniz Yılmaz/Evren Biner/Esra ıtak/Onur ztrk/Kaan Suvarı/Ayşe Pekgz/Halil Murat Enginsoy/Fatih Bayhan/Egemen Ersoy/Atakan Kaya/Ekin Uslu.